

Patron

INFORMACE PŘÁTEL
POMNÍČKŮ A PAMÁTNÝCH MÍST
JIZERSKÝCH HOR

4 / 98

ROČNÍK 9

POZVÁNKA

Na společnou schůzi „Spolku přátel pomníčků a památných míst Jizerských hor“
a všech zájemců o pamětní místa v Jizerských horách,
která se koná v sobotu, 5. prosince 1998 v 10.⁰⁰ hodin
v ubytovně oddílu Tatran Jablonec, v Jungmannově ulici.
Odjezd vlakem z Frýdlantu 7.⁵⁹, Liberce 8.⁵¹, Tanvaldu 9.¹⁵ hodin.

V posledním (zimním) Patronu každého ročníku bývá zvykem uveřejnit vyúčtování nákladů celého ročníku. V tomto vydání jej však nemůžeme uvést, neboť v době uzávěrky není ještě dokončeno dlouho slibované vydání věnované 80. výročí Světové války a založení samostatné republiky, které se bude rozdávat asi až na předvánoční schůzi (bude-li se vůbec kdy rozdávat), proto v době tisku Patronu 4 / 98 nelze rozpočet uzavřít. Náklady na vydání a rozeslání čísel 1, 2, 3, 4 a 6 / 98 činí 151,90 Kč; číslo 5 / 98 bude stát pravděpodobně v černobílém provedení 18,00 Kč, v barevném provedení 86,80 Kč.

V zaregistrovaném spolku již dobře funguje rozdělení práce a funkcí, proto příspěvky na tisk příštího ročníku informačních zpravodajů a poštovné můžete předat na schůzi nebo zaslat poštovní složenkou zvolenému pokladníkovi spolku, panu doktoru Bednaříkovi na adresu:

RNDr. Libor Bednařík
Aloisina výšina 632 / 108
460 15 LIBEREC 15.

Časopis zaregistrovaný odborem kultury okresního úřadu musí obsahovat určité zákonitosti, proto se v příštím ročníku budete setkávat s následujícím rámečkem:

Patron

Informace přátel pomníčků a památných
míst Jizerských hor č. 4 / 98 (9. ročník)

Vydává: Spolek přátel pomníčků a památných míst Jizerských hor, IČO-64669807,
šéfredaktor: Jiří Šourek, adresa redakce: Boženy Němcové 3, 466 04 Jablonec nad
Nisou, povoleno OkÚ - Jbc - 941 / 34; výtisk je neprodejný a slouží výhradně pro vnitřní
potřebu sdružení a jeho členů ! Vychází v listopadu 1998, příspěvky, články a fotografie
do dalšího vydání zašlete nejpozději do konce února 1999 !

Vzhledem k závažnosti otištěného dokumentu mimořádně nesmí být
toto vydání nabízeno, dáváno ani jinak zpřístupněno osobám do 18 let !

28. říjen 1918

V letošním podzimu si připomínáme dvě velmi významná výročí, která ani v našem informačním zpravodaji Patronu nemůžeme vynechat. Prvním z nich je 60. výročí Mnichovského diktátu a s tím spojený posun státních hranic směrem do vnitrozemí, což se neobešlo bez obětí na životech. Prvních několik článků tohoto vydání popisuje tehdejší přestřelky na českoněmeckých hranicích kolem celého Frýdlantského výběžku. Druhým výročím je výročí konce Světové války, lidem již dlouho očekávaný, a 80. let od vzniku samostatné republiky. Toto výročí si připomeneme zvláštním vydáním Patronu č. 5 / 98, do kterého pánové Zítka, Farský a Šourek shromáždili velké množství fotografií pomníků padlých ve světové válce, tak jak si je lidé téměř v každém městě, v každé vesnici před desítkami let postavili na věčnou památku padlým bojovníkům.

PŘAPADENÍ CELNÍHO ÚŘADU ODDÍLY FREIKORPSU DNE 23. ZÁŘÍ 1938 V SRBSKÉ

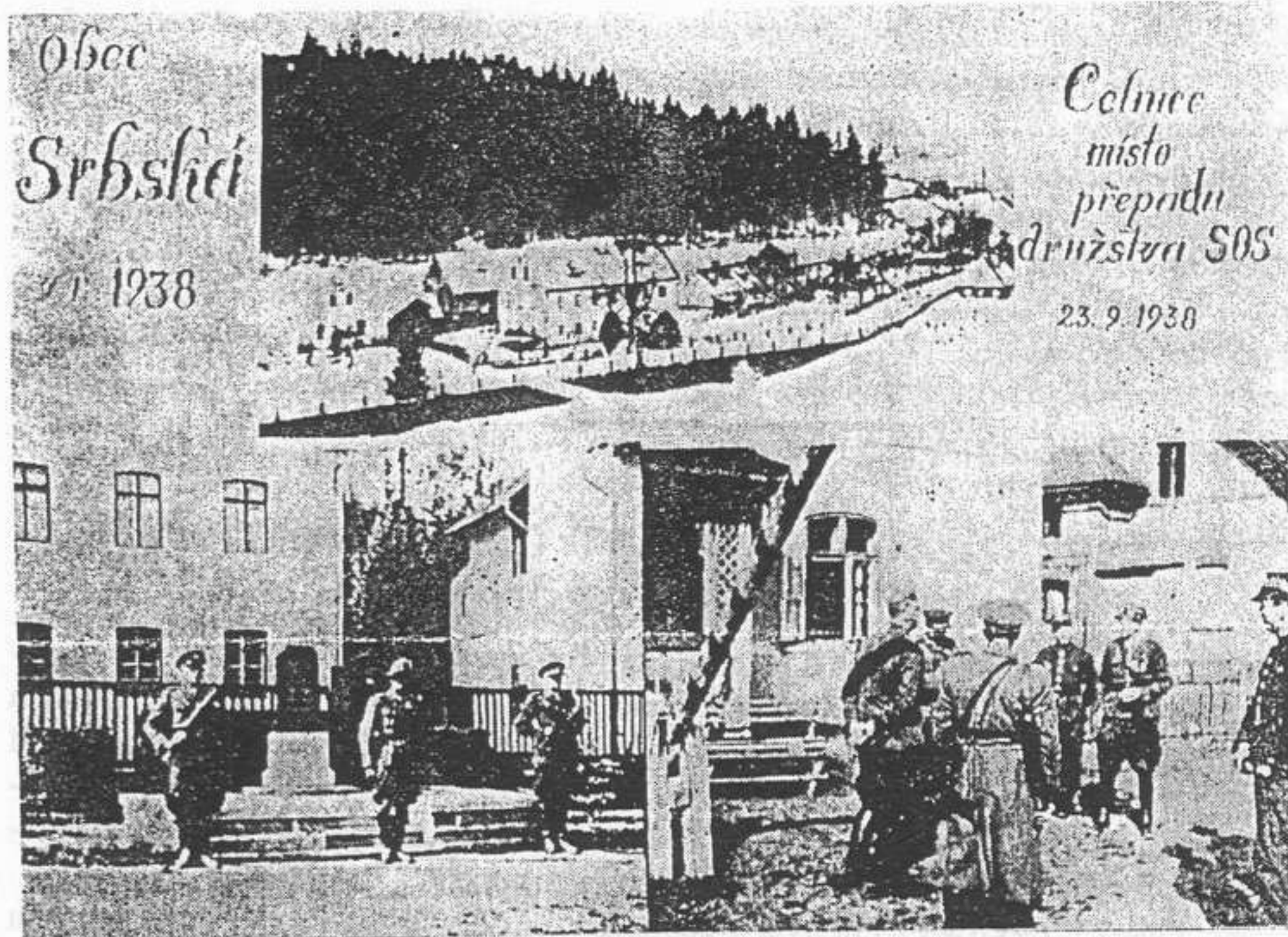
Nedůrazným postupem československé vlády a bezpečnostních orgánů proti podvratné činnosti SPD přistoupili henleinovci k násilným činům. Klam, lež, zrada a násilí byli jejich hlavními zbraněmi. Nikdo z Němců se již netajil svou nenávistí proti republice. Největší fanatici přebíhali hranice do Německa, kde byli vyzbrojováni a zařazováni do přepadových oddílů tzv. Freikorpsů. Tyto oddíly za noci překračovaly státní hranice, přepadávaly malé osádky celníků a nemilosrdně vraždily.

Dne 23. září roku 1938 byla přepadena hranice v Srbské. Asi 14 dnů před tím byla konána příprava na tento přepad. Na budově německé celnice byla okna směrem k československé celnici zazděna tím způsobem, že v horních částech oken byla ponechána mezera pro střelbu na naši celnici. Současně byl na hraniční závoře umístěn silný světlomet, který od setmění osvětloval naši celnici a přístupové cesty k ní.

V uvedený den přišli na naši celnici o 23.⁰⁰ hodině dva českoslovenští Němci k celnímu odbavení při cestě do Německa. Na úřadě konal službu vrchní respicient finanční strážník Václav Čep. Když byl zaměstnán vyřizováním celního odbavení, byl

z bezprostřední blízkosti zastřelen ranou do spánku. V kanceláři byli přítomni po několikadenní službě vyčerpaní dozorcí finanční stráže Josef Vojta a Bohumil Hošek, na kterého byla současně oběma útočníky zahájena palba, při které byl Josef Vojta usmrcen a Bohumil Hošek ranou do týla těžce zraněn - po prevozu do frýdlantské nemocnice ranění podlehl.

Když útočníci po vykonaném činu uprchli za hranice, snesla se na naši celnici ze všech stran silná palba podporovaná kulomety. Přestože byl celý rozlehlý dům bráněn pouze dvěma muži: dozorcem Bohumilem Novotným a Josefem Uhrem,

neodvážili se „hrdinní“ obléhatelé celnici ztéci. Teprve o půl třetí, když byli oba obránci zraněni, opustili své stanoviště a navázali spojení se zbytkem družstev SOS, které si zvolilo za opěrný bod dům pana Kaniuka. O páté hodině se dostavilo vojsko, které bylo za přestřelky telefonicky voláno. Celnice byla obsazena bez jediného výstřelu. Padlí příslušníci Václav Čep a Josef Vojta byli převezeni do márnice na místní hřbitov.

Téhož dne byla vyhlášena mobilizace a zároveň stanné právo pro okresy osídlené Němci. V noci na 24. září utekli všichni muži, kteří měli nastoupit vojen-

skou službu za hranice. Osádka finanční stráže s družstvem SOS byly odvolány. Při jejich odchodu byla vesnice vyzdobena vlajkami s hákovým křížem. Na kovárně byl plechový kříž ozdobený věncem o průměru dva a půl metru.

Dozorce Stehlík, který se musel ještě vrátit pro zásoby potravin, byl ohrožován ozbrojenými Ordnery, kteří mu spílali a vyhrožovali oběšením. Za divokého křiku bylo po něm házeno kamením a dokonce pliváno do obličeje. Poněvadž finanční stráž musela podle rozkazu ustoupit na výšinu před Horní Řasnicí (Bernsdorfem), mohli sedláci za pomoci Freikorpsu odehnat koně a dobytek za hranice. Obyvatelstvo nastavělo slavobrány a chystalo se na uvítání německé fašistické armády.

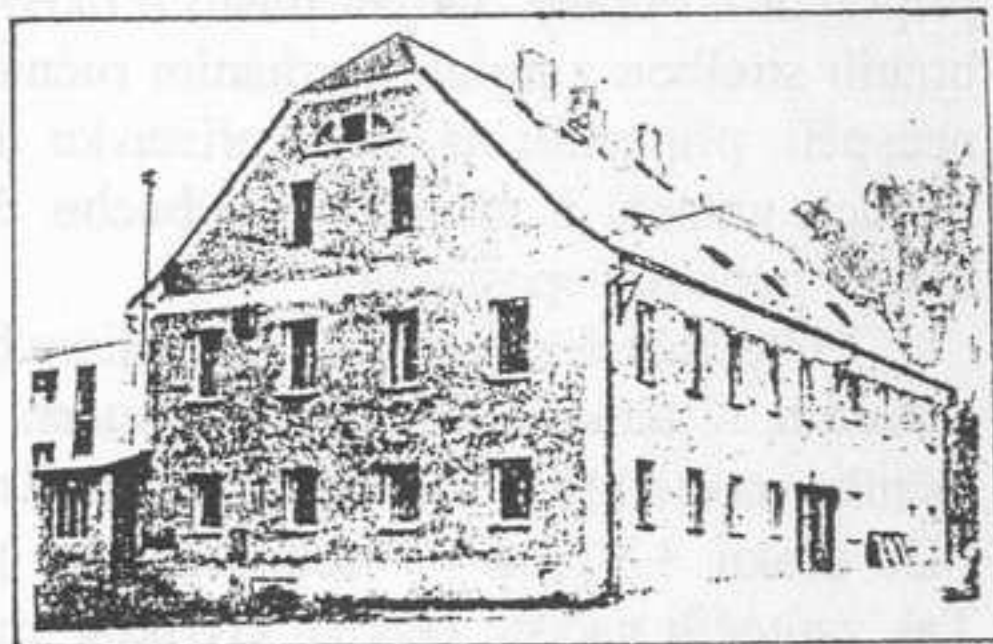
Dne 26. září dostoupilo politické napětí vrcholu. Poněvadž se zdejší přívrženci nacismu necítili přeci jen na půdě Československé republiky bezpeční, hledali ochranu za hranicemi. Dne 27. září byla obec Srbská takřka liduprázdná. Zůstali zde pouze starci a několik komunistů. Dne 28. září se naplnil osud Československé republiky. Naši západní spojenci Anglie a Francie nedodrželi slovo, ba dokonce na potupné schůzce v Mnichově rozhodli, abychom pohraniční kraje, kde byla naše opevnění, odstoupili Německu a sami se nebránili, protože bychom byli považováni na rušitele míru. Nezbyvalo nic jiného, než se podřítit ...

Výňatek z vyprávění přímého účastníka přepadení celnice Josefa Uhra,
pro Patron připravil Hynek Farský

PŘAPADENÍ CELNÍHO ÚŘADU ODDÍLY FREIKORPSU DNE 21. ZÁŘÍ 1938 V HABARTICÍCH

Agresivní politika Hitlerova nacistického Německa po násilném připojení Rakouska v březnu 1938 si brala za cíl naši Československou republiku. V září 1938 se situace velmi přiosťrovala v celém pohraničí. Mnoho mladých Němců ze Sudet utíkalo přes hranice, v říši se cvičili, vyzbrojovali a připravovali ke vpádu na naše území. Nejvíce ohroženy byly pohraniční celní úřady a četnické stanice. Jejich početně slabé posádky byly proto v létě 1938 posilovány vojáky a vznikala družstva, čety a roty Stráže obrany státu (SOS).

V naší oblasti bylo nejohroženější Frýdlantsko, ze tří stran obklope-

né územím německé říše. V Liberci bylo velitelství praporu SOS, ve Frýdlantě sídlil štáb roty, která měla čtyři družstva v pohraničních obcích.

Na přechodech v Habarticích bylo mužstvo SOS č. 126. Bylo původně 13-ti členné, v létě 1938 posíleno o 4 vojáky z Litoměřic. Převažovali v něm mladí dozorcí a respicienti finanční stráže. Velitelem družstva byl inspektor finanční stráže Kuběnka.

Průzkum habartického družstva SOS zjistil 20. září, že se k našim hranicím přibližují německé jednotky. Byly to jednotky Freikorps a s nimi německý 71. pěší pluk ze Zhořelce, jehož tři prapory měly vpadnout na Frýdlantsko a to první prapor přes Dolní Oldříš a Bulovku, druhý prapor přes Jindřichovice pod Smrkem a třetí prapor přes Heřmanice a Dětrichov. Habartičtí pohraničníci se museli připravit na všechny eventuality. Budova celnice, se zdmi v přízemí až 80 cm silnými, se jim stala malou pevností. Vchody a okna v přízemí zatarasili pytli s pískem. Stálá hlídka před celnicí a hlídky na významných místech v obcích bděle střežily prostor Habartic a okolí ve dne, v noci.

Večer 20. září nečekaně zhasla všechna světla v Seidenbergu (Zawidowě) i v Habarticích, kam dodávala proud elektrárna z Říše. Po 22.⁰⁰ hodině naše hlídky zpozorovaly, že do Seidenbergu přijelo několik nákladních aut s nezjištěným počtem mužů, kteří ve tmě přecházeli do neosvětlené továrny poblíž hraničního přechodu. Bylo tam pozorováno hemžení, blikání kapesními svítilnami a tlumený hovor. To bylo našim pohraničnickům podezřelé. Byla vlahá noc, měsíc chvílemi vyplul z mraků a zase do nich zapadl. Po 3.⁰⁰ hodině 21. září strážný před budovou zpozoroval, že přes most na hraničním přechodu přebíhají tmavé postavy v pláštích s přilbami na hlavách a přibližující se k budově celnice. Na výzvu strážného česky i německy „Stůj !“, odpověděly výstřely z pušek. Strážný palbu opětoval (byl to dozorce Krásný) a stáhl se ke zděné zídce před celnicí. Několik členů družstva, kteří byli venku, se probíjelo k celnici. Mezitím se příslušníci družstva v budově připravili k obraně; zaujali místo u okem a vchodů. Z oken v prvním poschodí se bránili střelbou z pušek a vrháním ručních granátů. Když útočníci v prvním sledu neuspěli, připevnili na stěnu přístavku u celnice (sloužil jako skladiště) svazek ručních granátů a přivedli k výbuchu. Mohutná detonace zbořila čelní zeď, ale vlastní budovu nepoškodila.

Útočníci doráželi stále zuřivěji na budovu, ale byli střelbou z pušek a granáty odrázeni. V hluku střelby, řevu a řinčení skla z rozbitých oken bylo slyšet od hraničního mostu hlasité rozkazy velitele: Angriff ! Vorwärts ! Alles vernichten ! (Do útoku ! Vpřed ! Všechno zničit !) To dával rozkazy velitel - důstojník SA. Tak zaútočili nacisté celkem čtyřikrát ve skupinách po 30 - 40 mužích, ale svého cíle nedosáhli. Pokusili se proto zničit celnici dynamitem. Ráno byla u rohu budovy

nalezena jáma cca 1 metr hluboká a v ní zakrvácená lopata s krumpáčem a 30 balíčků dynamitu značky Nobel - Köln am Rhein. Velká kaluž krve svědčila o tom, že zde byl zabit nebo těžce zraněn Němec, který se pokoušel o destrukci budovy celnice.

Družstvu SOS se podařilo v průběhu obrany telefonicky přivolat pomoc vojáků z Liberce. Přijelo auto s deseti vojáky v čele s poručíkem Kreisingerem. Na křižovatce silnic nad Habarticemi dostali vojáci palbu od Závidova. Německý těžký kulomet kropil silnici, takže se vojáci museli plížit příkopem. Když se před 6.⁰⁰

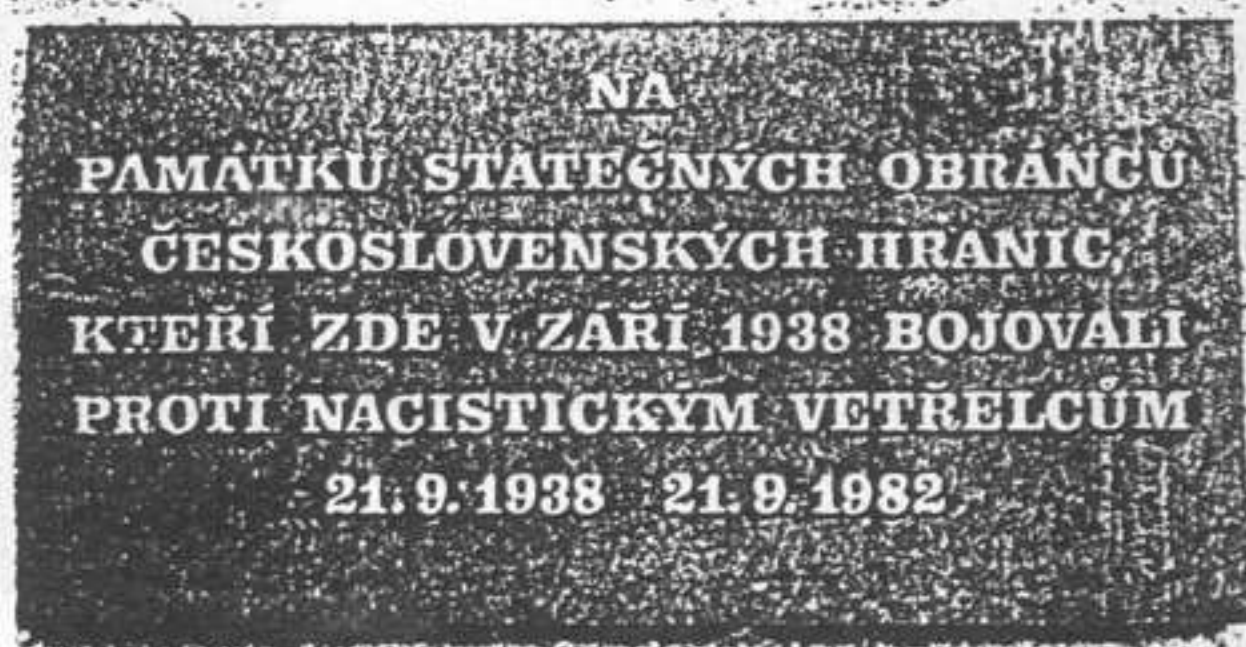

hodinou ranní dostali k celnici, byli již nacisté na ústupu. Svůj ústup kryli palbou, aby mohli přetáhnout 3 mrtvé a 16 raněných. Ani na naší straně se obrana neobešla bez krveprolití. Čtyři příslušníci družstva byli zraněni, z nich

dozorce Ladislav Krásný (na fotografiích uprostřed) tak těžce, že ani ošetření v Liberci a operace v Praze mu nezachránila zrak.

Nacističtí Němci a s nimi sudetský Freikorps v Habarticích neprošli díky statečnosti našich obránců. V dalších dnech ještě stříleli přes hranice, ale přímého útoku se již neodvážili. Družstvo SOS v Habarticích drželo své pozice až do 30. září, kdy dostalo rozkaz k ústupu v důsledku Mnichova. S hořkostí a lítostí, ale nezlomeno na duchu, ustoupilo na úbočí Plání a Ještědu.

Tolik fakta z historie; těm, kteří by přes Habartice přijížděli do Polska a měli na hranici chvíli času, doporučuji navštívit budovu staré celnice, na jejíž zdi je instalovaná pamětní deska s tímto textem:

Pro Patron připravil Hynek Farský

Slavný rodák

OTAKAR KODEŠ OBĚŤ SUDETONĚMECKÉHO FAŠISMU

Jednou z obětí nacistického běsnění v severočeském pohraničí v září 1938 se stal odborný učitel české státní školy ve Frýdlantě v Čechách Otakar Kodeš. Narodil se 3. června 1904 ve Vídni v VII. okrese, kde žilo mnoho českých rodin. Kodešovi rodiče se později vrátili do Čech a usídlili se v Moravčicích u Jičína. Otec pracoval jako pekař. Mladý Otakar vystudoval na reálce v Jičíně a na učitelském ústavu v tomto městě získal kvalifikaci učitele. Po několikaletém působení na obecných školách ve vnitrozemí přišel na

Frýdlantsko. Od roku 1928 byl učitelem na státní obecné škole ve Frýdlantě. Po složení odborných zkoušek v Hradci Králové působil jako odborný učitel přírodopisu, fyziky a kreslení na české státní měšťanské škole ve Frýdlantě, která byla v budově dnešní ZŠ v Bělíkově ulici. Bydlel v podnájmu u českého obuvníka Vondráčka v Reisově ulici. Když se oženil s učitelkou obecné školy Stanislavou Marrovou, která pocházela z Domažlic a s oblibou oblékala chodský kroj, bydleli oba manželé u českého obuvníka Davida v Mlýnské ulici č. 445.

Otakar Kodeš dobře plnil úkoly českého učitele a vychovatele. Prováděl vlasteneckou výchovu a vyučoval děti také hře na housle. Byl u žáků velmi oblíben i pro své sociální cítění, které prokazoval i podporováním chudých rodin. Organisoval ochotnické divadelní představení a ze získaných prostředků byly podporovány dělnické rodiny.

V době ohrožení naší republiky výbojným německým fašismem se Otakar Kodeš nekompromisně postavil do řad obránců naší vlasti - stal se pomocníkem

našich jednotek SOS (Stráž obrany státu). Konal hlídky na hranicích, sledoval činnost nacistů, kteří přebíhali do Německa a zde se formovaly do jednotek Freikorpsu.

Učitel Kodeš rád jezdil na kole a nebylo mu zatěžko objet pohraniční obce na Frýdlantsku.

Když 22. září 1938 unikla ozbrojená jednotka Freikorps přes hranice do Heřmanic a zmocnila se části obce, rozhodl se učitel Kodeš zjistit situaci, neboť ve Frýdlantě kolovaly o tom zkreslené zprávy a vznikala panika. Bylo nebezpečí, aby Němci neobsadili celé Frýdlantsko. Kodeš se v podvečerních hodinách vypravil s jiným frýdlantským občanem Pernerem na kole do Heřmanic.

Když dojeli do poloviny protáhlé obce, upozornila je naše hlídka, že dál není možno jít, neboť Němci střeží silnici. Kodeš s Pernerem se nedali odradit a chtěli proniknout dál do obce. Šli pěšky příkopem, ale již po 100 m se ozval řev nacistů: „Halt, Hände hoch!“ a hned nato střelba z pušek. Kodeš byl zasažen a klesl do příkopu, Perner nacisté povalili a oba vlekli po silnici ke své strážnici u celnice. Mrtvého Kodeše přetáhli nacisté přes hranice a pohřbili v městečku Reichenau (Bogatynia) při vnější zdi hřbitova. Perner byl uvězněn v koncentračním táboře, kde zemřel.

Po osvobození v roce 1945 pátraly naše orgány a snažili se objasnit Kodešův konec a zjistit místo jeho hrobu. To se podařilo, neboť hrobník označil místo za hřbitovní zdí. K exhumaci a převozu ostatků však už nedošlo.

Kodešova rodina (paní a synek Ota) musela koncem září 1938 odejít do vnitrozemí jako tisíce jiných rodin.

Už v roce 1945 bylo pátráno po vrahovi zákeřně zavražděného učitele Kodeše. Jako vrah byl usvědčen Němec z Heřmanic jménem Max Freuher. Lidový soud zasedající ve Frýdlantě jej spravedlivě odsoudil k nejvyššímu trestu.

Pro Patron připravil Hynek Farský

V Heřmanicích u Frýdlantu vznikla nová památka připomínající smrt Otakara Kodeše: ⇨ citát z Frýdlantského zpravodaje č. 10 / 98:

» ... V pondělí 21. 9. '98 uspořádala základní škola TGM od 16.⁰⁰ hodin před pamětní deskou pietní akt připomínající tuto tragickou událost, kterého se

Tabulka na budově školy v Kodešově ulici

zúčastnili i bývalí žáci tohoto učitele. V úterý 22. 9. '98 se žáci přemístili do obce Heřmanice, kde Otakar Kodeš působil a poté i zahynul. Někteří žáci na kolech tak, jak tomu bývalo před šedesáti léty, jiní se svými učiteli pěšky a nejmenší děti byly odvezeny autobusy. V Heřmanicích na tzv. Kodešově vrchu postavili žáci z kamenů mohylu s pamětní deskou, která bude připomínat tuto tragédii ... « Potud citace z Frýdlantského zpravodaje a nyní realita. Při pohledu do mapy edice Klubu českých turistů č. 21 Jizerské hory a Frýdlantsko (dotisk r. 1997) jsem Kodešův vrch nenalezl. * Posléze jsem se ve frýdlantském muzeu dozvěděl, že na onom Kodešově vrchu žádná mohyla z iniciativy ochránců přírody nevznikla. Původní záměr organizátorů této pietní akce (škola TGM ve Frýdlantě) byl takový, že každý příchozí přinese (přiveze) s sebou kámen a ze všech donesených kamenů pak bude na místě zbudována mohyla s pamětní deskou. Nevím proč nakonec nebyla tato zajímavá myšlenka realizována, ale k dnešnímu dni [t. j. 2. 11. 1998] je situace následující: U původní pamětní desky Otakara Kodeše vpravo u cesty z Dětrichova do Heřmanic, u nedaleko stojícího kulturního domu Otakara Kodeše visela výzva občanům k účasti na pietní vzpomínce na Otakara Kodeše v lomu naproti obecnímu úřadu v Heřmanicích, který sídlí v budově školy. Přibližně na stejné úrovni s budovou školy a OÚ odbočuje z hlavní silnice vedoucí obcí odbočka vpravo do lomu, která nás dovede ke kamenné mohyle s dřevěným nalakovaným sloupkem a dřevěnou deskou opatřenou stříškou, pod níž se na destičce můžeme dočíst:

**MOHYLA
OTAKARA KODEŠE
60. VÝROČÍ
ČESKÝ UČITEL PADL PŘI HÁJENÍ HRANIC ČSR
ZŠ TGM FRÝDLANT - 22. 9. 1998**

Tolik k pietní vzpomínce na Otakara Kodeše a

pro ty, kteří by do těchto končin zavítali, ještě jeden tip. Ti co z hlavní cesty Dětrichov Heřmanice odbočí vpravo na polní cestu (nejprve panely, potom asfalt), vedoucí do Kunratic, cca po 400 m dorazí k bývalému hřbitovu. Před vlastním hřbitovem stojí pamětní kámen bez desky. Kdo může poskytnout bližší informace ? Těm, kterým by tento kámen nedal spát, doporučuji návštěvu na podzim nebo brzy z jara, hlavně kvůli fotografování.

Hynek Farský

Pomník v Jilovém. Obrázek k textu na následující stránce. ⇨

* Je zakreslen na mapě Kartografie 44, Jizerské hory 1 : 50 000.

PROTEKTORÁTNÍ HRANICE

JÍLOVÉ U HODKOVIC N. M. Necelý kilometr od Jílového, směrem na Žďárek stojí vlevo u silnice kamenný pomník, připomínající, do kterých míst bylo oloupeno naše pohraničí nacistickými vojsky v roce 1938.

Někdejší protektorátní hranice zde byla osvobozena Rudou armádou 5. května 1945.

Michal Vrbata

SYMBOLICKÝ HŘBITOV OBĚTÍ SVĚTOVÉ VÁLKY NA HORNÍM TANVALDĚ

Naproti kostelu svatého Petra na Horním Tanvaldě byl v minulém století postaven vysoký pomník připomínající nějakou událost roku 1859 - nápis tesaný do kamene nelze přeloužit a Prusko - rakouskou válku v roce 1866. Kolem tohoto velkého pomníku byly po skončení Světové války postaveny desítky malých pomníčků na paměť vojáků, kteří padli za císaře pána daleko od svých domovů v údolí Kamenice, když je osud zanesl do Itálie, Ruska, Galicie, Srbska a dalších míst, které jsou na pomnících zapsány. Pomníčky mají jednotný styl, ale přesto každý je jiný. Na 60 cm vysokých kamenech z hrubě tesané žuly jsou na čelní straně zaleštěné plochy, do kterých je vyryto jméno vojáka a také nějaký atribut z války: železný kříž, polní lopatka, přilba. Vzpomínám, jak býval tento symbolický hřbitov prorostlý bujným křovím, že se sotva dalo skrze něj protáhnout. A hle - při poslední návštěvě tohoto místa jsem byl překvapen - všechno křoví je vyřezáno a nápisy na pomníčcích se najednou dají krásně číst. Jděte se na něj také někdy podívat !

Jiří Šourek

Ukázky nápisů na pomníčcích:

+ Hans Feix Radett J.R. 94 gef. bei Lonuszena Wolhynien am 28. Oktober 1915 im 20 Lebensjahre. Nicht verloren, nur veran gegangen.	Josef Hugo Möldner mit J.R. 94 + am 7.9.1915 in Beresovka Sibirien Fremde Erde werde Dir leicht !	Ernst Hejher marsch Bew Hb JR 94 gef. 18/6 1918 in Italien, 20 Jahre Alt	+ Befreiter Ftz. Erw. Balduş verm. seit 3/3 1915 Karpathien
---	--	---	--

Vysvětlivky: J.R. 94 = Infanterien Regiment = Pěší pluk číslo 94,
verm. = vermißt = nezvěstný, gef. = gefallen = padl

Nicht verloren, nur veran gegangen. = Není ztracen, jen šel napřed.
Fremde Erde werde Dir leicht ! = Cizí země budiž Ti lehká !

TABULKA RUDOLFA SVÁROVSKÉHO

Kromě velkých pomníků uprostřed obcí se dochovaly i drobné památky jednotlivých osobností, např. vedle

hlavního pomníku na Českém Šumburce je na budově školy umístěna pamětní tabulka šumburského rodáka Rudolfa Svárovského, který padl krátce před koncem Světové války v Rusku.

**ČSL obec legionářská
Br.**

Rudolf Svárovský
ruský legionář

**Padl v boji za osvobození čsl. národa
u Nižného Tagilu v Rusku
dne 22. září 1918
„Čest jeho památce“**

Jiří Šourek

JEŠTĚ JEDNOU ANNELORE FEIXOVÁ...

...znám člověka, který pochází z půvabné slovenské vesničky Vinné na břehu Zemplínské Šíravy, kde mne kdysi učil sklízet, lisovat a také pít víno - ale to by byl jiný příběh.

Tento člověk bydlel s rodinou několik let v Jiřetíně pod Bukovou, kde pracoval a pak se odstěhoval do Třeště u Jihlavy. Poznal mnoho krásných krajů doma i v zahraničí, ale léta strávená v Jizerkách při jejich objevování a později hledání pomníčků se na něm „podepsala“ natrvalo. Ten člověk jezdí několikrát v roce z Třeště do Jizerek, kde přespává v lesích, aby brzy zrána byl blíže svým zamilovaným horám a pomníčkům v nich. V únoru utrpěl vážné omrzliny když čekal na východ slunce na Smrku při mrazu -22° C na prstech obou nohou takového rázu, že jel domů autem v ponožkách; jindy zase mu velký a zlý pes na kousky roztrhal spacák a při červencovém putování na Frýdlantsku jej jednou vzbudil statný divočák.

Občas mu trochu pomohu při hledání pomníčků a i když jsme každý jiné povahy i národnosti - myslím si, že nám to nevadí a že si rozumíme.

Tento nadšenec vyhrál cenu časopisu Jizerské a Lužické hory (nějaký zahraniční zájezd) ale on místo toho tuto cenu vyměnil za pobyt se ženou a synem v Janově - jak jinak - v Jizerských horách ! Nebylo dne, aby nepročesával hory a pátral po dalších pomníčcích. Tak dlouho ode mne „loudil“ údaje o smrti Annelore Feixové - až jsem mu je všechny vydal. Potom v Janově obcházel starousedlíky a o

výsledek, který mi předal se prostě musím podělit s čtenáři našeho časopisu PATRON.

Ten člověk si to prostě zaslouží.

Herbert Endler

Následuje dopis pana Makeřa s podrobným rozbořem události:

Smrt dívky Annelore

Herberte, drahý příteli,

rád bych se s tebou podělil o některé poznatky, které jsme získali při svém týdenním pobytu v Janově nad Nisou začátkem července 1998.

Ve volných chvílích, kdy jsme se s manželkou vrátili z našich vycházek za jizerskými pomníčky, jsme se pokoušeli vypátrat, jak to doopravdy bylo v příběhu nešťastné dívky Annelore Feixové, zavražděné 10. února 1960. Podnětem k tomu nám byl příběh, který popsal pan Nevrlý ve své překrásné knize, ale hlavně polemika pánů Nevrlého a Nováka, kterou jsem si u tebe přečetl v časopise Patron.

Byl bych rád, abys mě pochopil v jednom. Můj pohled na celou věc je čistě laický, nedělám si nárok vyslovovat definitivní závěry, i když si myslím že to, co jsme zjistili a co publikuji je stoprocentní pravda. Neprobral jsem celou problematiku do těch nejmenších detailů a proto uvádím zdroje svých informací, abych tak dal možnost tomu, koho by zaujaly, aby si je ověřil, případně doplnil. Pro velikou vzdálenost svého bydliště od Jizerských hor mám obavy, že se k celé záležitosti nebudu moc brzy vrátit, i kdybych velmi rád. Proto budu jenom potěšen, když mé informace poslouží tobě, nebo tvým přátelům.

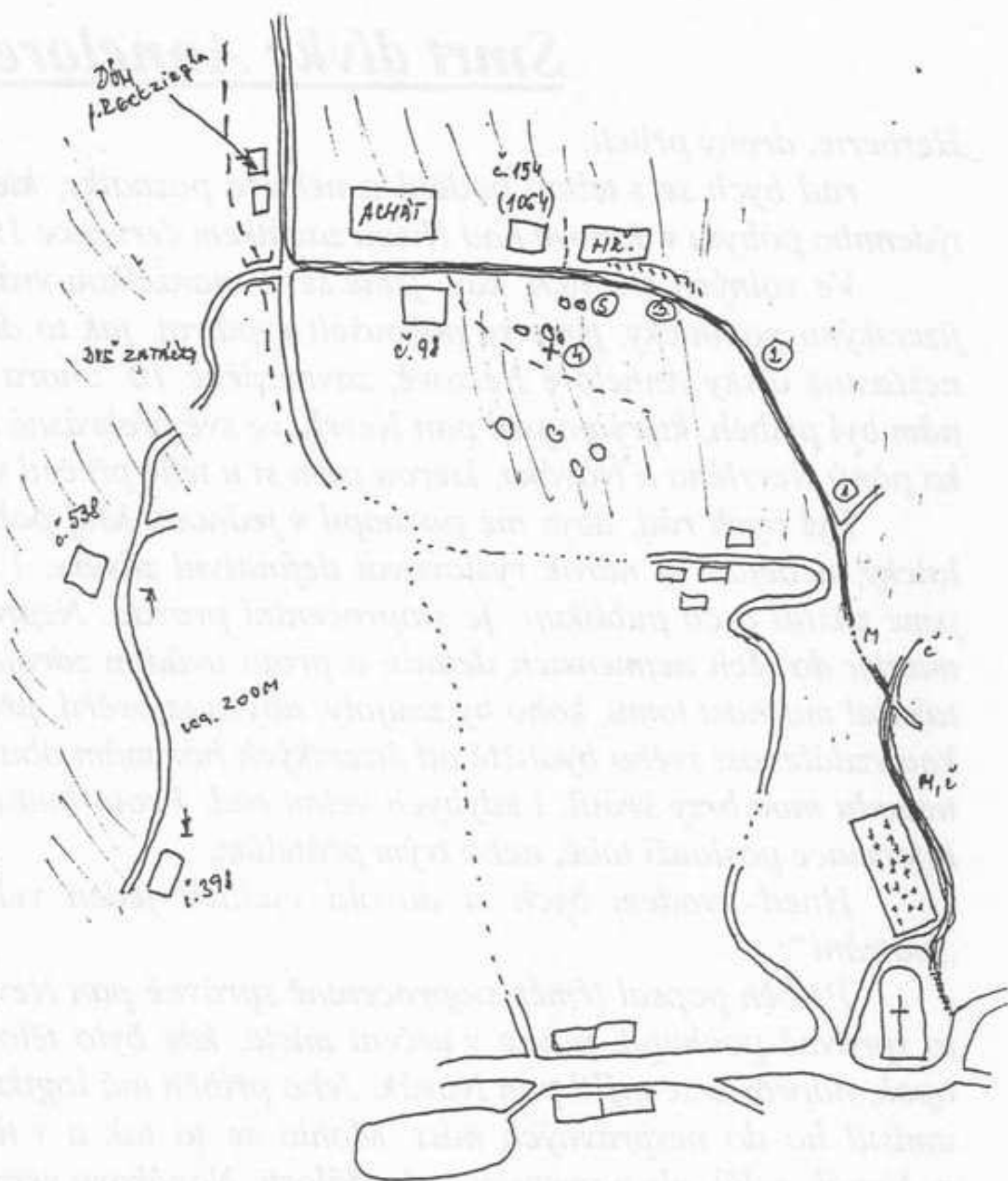
Hned úvodem bych si dovolil vyslovit jeden velmi důležitý závěr mého „pátrání“:

Příběh popsal téměř stoprocentně správně pan Nevrlý. Mýlil se, pokud jsem to správně pochopil, pouze v určení místa, kde bylo tělo Annelore nalezeno. Naopak, naprosto se mýlil pan Novák. Jeho příběh má logiku, děj popsal správně, žel umístil ho do nesprávných míst. Mohlo se to tak a v těch místech jak popisuje p. Novák udát, ale pamětníci oné události Novákovu verzi naprosto vyloučili.

Jak to tedy vidím já (ve shodě s panem Nevrlým, kterého si dovolím místy citovat): Annelore sjela s přítelem po modré turistické značce až ke kostelu, odkud on patrně pokračoval dál autobusem. Sama se vracela stejnou cestou. Někde v místech, kde se modře značená lesní cesta přibližuje k serpentíně asfaltky (místo č. 1) na ní čekal vrah, ani ne osmnáctiletý Ivan Drábek z Janova. Pozdravil ji a zeptal se kolik je hodin. Posvítit jí baterkou, dívka odpověděla a stoupala dál lesní

cestou k prvním domkům. Vystřelil (č. 2) - postřelil ji do nohy. Došel k ní, pomohl jí sundat lyže. Dívka se mu vytrhla a utíkala dál. Doběhl jí, srazil k zemi, tloukl pažbou pistole. Pak opravil pistoli a střelil ji do hlavy. To už byli téměř pod hřištěm (č. 3). Umírající odtáhl z cesty do lesa - doleva, mírně ze svahu mezi skupinu skal a tam vystřelil ještě jednou. Místo je označeno a vyfoceno jako č. 4. Tady si nejsem jist, zda se shodujeme s panem Nevrlým. Pokud se on domnívá, že to místo bylo blíž k cestě (č. 5), troufám si tvrdit, že se mýlí. Místo je, jak uvádí pan Nevrlý skutečně 60 metrů od domu č. 154 (1064) a 100 metrů od domu č. 98, tedy podle nás č. 4.

Tolik tedy stručný popis nešťastné události. A co jsme se dozvěděli víc: Informace nám poskytli manželé Marečkovi, bydlící asi 100 metrů od hlavní silnice ve směru na Semerink nad umělým jezírkem. Ti nám poradili, že mnohem více o tom ví pan Reckziegel (jeho dům jsem označil na náčrtku), ten byl ale v uvedený den (byl to poslední den našeho pobytu) velmi zaneprázdněn a tak se nám nemohl věnovat. Jeho manželka nám však poradila, kde dům č. 538, kde Feixovi v té době žili, najít. Ten je za druhou zatáčkou cesty, když z hlavní silnice odbočíme naproti hotelu Achát. Dům jsme bez problémů našli a měli jsme štěstí, protože před domem stála asi 70-ti letá paní, která se sice nechtěla nechat vyfotit, ani nám neřekla své jméno, ani jí ze začátku „nebylo moc do řeči“, ale zato od ní jsme se toho nakonec dově-

děli nejvíc. Ona totiž v té době, kdy se vražda stala, bydlela spolu s Feixovými ve stejném domě.

A tak tedy víme, že: Feixovi se ihned po nešťastné události přestěhovali asi o 200 metrů výš, do domu č. 398, kde dnes bydlí p. Manák. Odtud se pak odstěhovali do Německa. Annelore byla pohřbena na hřbitově v Janově, ale rodiče ji nechali exhumovat a zpopelnit a popel si odvezli do Německa. Mají ještě jednoho syna, který byl těžce nemocen, snad byl na vozíku, ale v Německu se ho podařilo vyléčit. Drábkova maminka se po hrůzném činu svého syna z Janova odstěhovala neznámo kam a už se nikdy v Janově neobjevila. Drábek, který ještě žije, se rovněž do Janova nevrátil.

Co dodat závěrem? Mnohokrát jsem slyšel otázku proč, tento smutný příběh nemá v Jizerských horách „svůj“ pomníček, proč nikdo přesně neoznačil místo neštěstí. Moc bych se přimlouval za to, aby vzpomínka na Annelore Feixovu zůstala jenom v srdcích její přátel a lidí, kteří ji znali. Ať už to byla známost osobní, nebo prostřednictvím pana Nevrlého, kterému jsem já osobně velmi vděčen za to, že mi umožnil seznámit se s nešťastnou dívkou Annelore a žít s ní alespoň pár okamžiků jejího mladého, byť tak tragicky ukončeného života.

Mnohokrát jsme se všichni přesvědčili o tom, že člověk může přijít o mnoho, ale to, co má v srdci mu nikdo nevezme. Postavme si tedy pomníček Annelore každý ve svém srdci.

Drahý příteli, jestli si moje vyznání dočetl až sem, děkuji ti, že jsi se se mnou podělil o moje dojmy a těším se na naše další společné chvíle v našich Jizerkách.

S pozdravem

Ruda Makel'

Třešť, v červenci 1998.

PANOPTIKUM SEXUÁLNÍCH VRAŽD 1950 - 1995

(Místo úvodu: Článek pochází ze staršího seriálu Panoptikum sexuálních vražd 1950 - 1995 a na několika místech textu je odkaz na předchozí díl, jehož obsah není pro nás příliš důležitý, ale posloužil prý pachateli jako dokonalá inspirace.)

Výstřel na Semerinku

V severočeském regionu ještě zůstaneme, neboť i další případ z našeho panoptika se udál právě tady. K chomutovským vraždám Václava Mrázka má dokonce dvoj-

násobný vztah: Třebaže se odehrál o devět let později, než Mrázek zabil svou první oběť, byly jeho zločiny pro tehdy ještě neploletého devianta přímým návodem.

11. února 1960 oznámil Jindřich Feix z Janova, že od včerejšího dne pohřešuje svou 23 letou dceru Annelore, která odešla po 16. hodině lyžovat. Půvabná dívka měla sice spoustu nápadníků, ale především bezvadnou pověst - proto její pohřešování nevěstilo nic dobrého... Krátce před polednem 12. 2. byla nedaleko osady Malý Semerink, poblíž bydliště Feixových, objevena Annelořina mrtvola. Tělo, obnažené od pasu až po kolena, leželo na kraji lesa, pod kamenitým, mírně převislým svahem, přikryté větvičkami a navátým sněhem. Ohledání místa nálezu přineslo poznatek, že místo činu se nalézá zhruba o padesát metrů dál, na pěšině nad oblíbeným lyžařským svahem.

„Do Janova jsem přijel 14. února 1960“, vzpomíná major Karel Pilař, který tehdy patřil do oddělené metodického dozoru nad vyšetřováním závažných trestných činů na území celého Československa. „Zaskočil nás sníh, přijeli jsme z Prahy jen v polobotkách a teď jsme se tím bílým nadělením brodili až po kolena. Zúčastnil jsem se pitvy, na jejímž základě jsme stanovili pravděpodobnou modelovou situaci vraždy: první střelná rána zasáhla stehno, aniž by oběť v pohybu příliš omezovala. Došlo k pokusu o útěk, pak k zápasu, během kterého pachatel několikrát uhodil dívku do hlavy pažbou pistole a nakonec na ni vystřelil z bezprostřední blízkosti dvě smrtelné rány. O sexuálním motivu vraždy nebylo v podstatě pochyb.“

Několik svědků zaslechlo osudného večera výstřely, jiní podali, popis mladíka, kterého už od 5. února bylo možno poblíž sjezdovek zahlédnout. Byl nápadný svým nesportovním oblečením: „Markantní byl zejména krátký kožíšek, který tenkrát oblékali řidiči ČSAD, ale i tramvajáci a nádražáci. Muž s nikým nepromluvil, jen tam tak postával, pokuřoval a s nepříjemným pohledem prý sledoval lyžující ženy... Časem jsme si vytipovali mládence bydlicího v nedalekém Bedřichově. Především nás zaujal tím, že se od konce roku 1959 snažil usilovně získat střelnou zbraň. Další poznatky byly, že pracuje na dráze a že zmiňovaný kožíšek nosí. Věkem ovšem příliš neodpovídal, místo popisovaných pětadvaceti nebylo mladíkovi ani osmnáct.“

Rozbité alibi

Především měl ale alibi na 5. 2. Ten den totiž sloužil celodenní šichtu v nádražním skladě v Jablonci a těžko tak mohl častovat lyžařky nepříjemnými pohledy kdesi u Blatenského potoka. Rovněž pro den vraždy 10. února měl alibi - navštívil mezi 16. - 22. hodinou svou sestru v Jablonci. Když ovšem začal major Pilař tyto údaje prověřovat, bylo rázem všechno jinak: předchozí kriminalista si nechal ukázat plán služeb, nikoliv cáčovnicki služeb odpracovaných... 5. února měl tak podezřelý volno ! Co navíc, u sestry byl 10. 2. až ve večerních hodinách !

„Tak jsem šel toho mladíka, jak říkáme, sbalit. Nebyl jsem ozbrojený, což byla ode mne pěkná pitomost. Viděl mě, jak k němu přicházím, jel zrovna s multikárou a v rozčilení couval tak nešikovně, že ji převrhnul. Ještě jsem mu pomohl multikáru postavit, dostal želízka a šli jsme... Pistoli jsme pak objevili v jeho skříňce v šatně.“

Doznání Ivana D. bylo ve své prostotě až otřesné. „*Před ženami jsem se styděl, nikdy jsem si vůči žádné nic nedovolil.*“ Na podzim roku 1959 zaslechl v práci vyprávět o vrahu Mrázkovi. Napadlo ho, že by to mohl zkusit taky - zastřelit mladou ženu a pak na ni vykonat soulož. „*Když jsem si nemohl žádnou namluvit...*“ Když 10. února Feixovou zavraždil, spěchal domů. Tady pobyl jen chvíli a odjel tramvají do Jablonce udělat si alibi. Kolem půlnoci se vrátil k mrtvé dívce:

„*Viděl jsem její zcela zakrvácený obličej, ale krev mi nevadila. Naopak, když jsem se na ni díval, ztopořil se mi pohlavní úd. Prohlížel jsem si ji asi pět až deset minut a pak jsem ji svlékl... Tělo bylo navrchu studené, ale uvnitř ještě teplé. Souložit s mrtvolou mi vůbec nevadilo, nepociťoval jsem žádný odpor. Naopak jsem byl velmi spokojen a hned jsem si řekl, že se mohu i dál tímto způsobem ukájet. Vytipoval jsem si nové místo, kam bych se vydal vlakem asi 4. nebo 5. dubna.*“

Pro zajímavost ještě uveďme, že vrah nevynechal žádnou příležitost, aby mohl mezi lidmi rozšiřovat nejrůznější verze o smrti Feixové - prý je pachatelem nějaký rekreant, který už zase odjel, Annelore mohla být také jako Němka zavražděna nějakým špiónem. Svoje alibi posiloval poznámkami v kalendáři. Například k datu nálezů mrtvol si napsal: *Dnes zavražděno nějaké děvče v Janově - bylo pobodáno nožem.* Vzhledem ke svému věku dostal pachatel jen nízký trest odnětí svobody s následným sexuologickým léčením.

Noviny Právo, 13. července 1996

⊗ panských sídlech

ZÁMEK FRÝDLANT

Přemýšlím nad podobou tohoto budoucího článku, kolem sebe mám rozprostřenou literaturu a - nevím jak začít. Nevím proto, že psát článek o něčem, co spousta lidí dobře zná, je pro mě dost obtížné. Tento článek jistě budou číst i historici a odborníci a budou k němu mít spoustu výhrad. Prosím proto všechny čtenáře tohoto článku o shovívavost.

Myslím že nebudu daleko od pravdy, když zámek a hrad Frýdlant nazvu perlou našeho regionu - je opravdu překrásný.

Frýdlant byl původně zbudován jako strážní hrad nad křižovatkou obchodních cest, z nichž jedna vedla ze Žitavy do Slezska, druhá do Zhořelecka a další do českého vnitrozemí. Jako místo pro stavbu hradu byl vybrán vysoký čedičový skalní ostroh ze dvou stran omývaný řekou Smědou (dříve Vítka - viz A. Sedláček). Původní podoba hradu se nedochovala, protože hrad prodělal za dobu své existence mnoho stavebních úprav. Podle charakteru opevnění lze usuzovat, že jádro původního hradu tvořila kruhová věž, stojící na nejvýše položeném místě hradu, někdy též nazývaná Indica. Na ní byl ze severovýchodu napojen palác. První zmínky o hradu se vážou až do 13. století. Tehdy drželi Frýdlantsko spolu se Žitavskem Ronovci. Který z představitelů tohoto rodu byl zakladatelem hradu nevíme, ale víme, že přídomek z „Frýdlantu“ užíval Ronovec Častolov v roce 1257. Není ovšem jisté, zda se nejednalo o stejnojmenný hrad na Českolipsku, jenž byl rovněž v držení Ronovců. Dá se předpokládat, že hrad byl založen kolem r. 1241 v době, kdy českým zemím vyhrožovali svým vpádem Tataři a bylo tedy nutno na tehdejších hraničních přechodech vybudovat nové hrady. Ve stejné době vznikl i hrad Lemberk. Ronovcům byl ale hrad ještě ve 13. století zabaven králem Přemyslem Otakarem II. Ten tehdy v českých zemích zaváděl nové zemské uspořádání a současně posiloval královský majetek a své postavení v zemi. Ronovci byli jedním z rodů, který těmto snahám nepřál, a proto měli smůlu. Frýdlant se však v královských rukách příliš dlouho neohřál. Králi tehdy hrozilo ozbrojené střetnutí s Rudolfem Habsburským a proto potřeboval do svých služeb získat zkušeného válečníka. Toho našel v osobě Rudolfa (též Rulíka) z Biberštejna. Jemu také Frýdlantsko 7. února 1278 prodal za 800 hřiven stříbra do dědičného vlastnictví. Biberštejnové pak drželi Frýdlant až do roku 1551. Jejich rod patřil v českém království k panskému stavu a byl jedním z nejmocnějších rodů na severu Čech. Za jejich vlády byly na hradě provedeny první stavební úpravy. Byl rozšířen hradní palác, opevnění hradu doplnily bašty. Na jihu vznikla vstupní věž a na severu brána. V polovině 16. stol. pak bylo opevnění upraveno pro použití děl.

Za panování Biberštejnů nedošlo nikdy k dělení Frýdlantska mezi členy rodu, o čemž patrně svědčí i to, že v okolí nebyl postaven žádný jiný hrad. Centrem panství bylo město Frýdlant, vzniklé v letech 1290 - 1306 na místě původní snad slovanské osady.

Protože Biberštejnové byli pověstní svou protihusitskou orientací, kdy proti husitům zasahovali nejen vojensky, ale i diplomaticky při jednáních s lužickou šlechtou, stal se Frýdlant v roce 1430 a 1432 cílem husitských nájezdů, při kterých byl vypálen. Další červený kohout sedl na Frýdlant v roce 1433, kdy ho pro změnu

při svém nájezdu vypálili Lužičané. Frýdlantští se, jak je vidět, v 15. století moc nenudili. Jestli byl při vypalovacích pracech zasažen i hrad není známo, neboť historické prameny mlčí. Patrně ale asi nebyl, protože jinak by ho útočníci hned obsadili. Zajímavé je na tom to, že i když byl Frýdlant během tří let celkem třikrát vypálen, přesto vydržel a stojí dodnes. Ale zpět do historie.

Biberštejnové se vojensky angažovali i v době pohusitské, kdy bojovali nejprve s Lužičany, ale po usednutí Jiřího z Poděbrad na český trůn se s Lužičany spojili a společně se postavili i proti králi. V roce 1468 se účastnili tažení lužického vojska, při kterém byl 4. června vypálen Turnov. U Turnova ale utrpěli Lužičané těžkou porážku. Biberštejnové však přesto v odboji proti králi pokračovali a završili ho v červnu 1469, kdy ve Vratislavi složili přísahu věrnosti uherskému králi Matyášovi. Ke konci 15. století však jejich horká krev postupně vychladla a zbraně přestaly řinčet. Pozornost Biberštejnů se soustředila hlavně na hospodářský rozvoj panství, které rozšířili o Kost, Trosky a Děvín. Dne 15. prosince roku 1551 však období vlády Biberštejnů končí, protože umírá Kryštof z Biberštejna, poslední představitel této frýdlantské větve. Frýdlantské panství pak připadlo královské komoře jako „léno odumřelé“. Jeho správcem (hejtmanem) byl ustanoven v roce 1552 Jan z Opole a po něm v roce 1555 následoval Jáchym Ulrich. Poté se dostal Frýdlant v „zástavné držení“ Kunrata z Hoburka, pána Fústenštejnského. Tomu se 30. ledna 1558 podařilo pro Frýdlantské poddané „vyprosit majestát na trh výroční a trhy téhodní“. 1. dubna téhož roku byl Frýdlant prodán císařskému radovi Bedřichovi z Redernu. Redernové pak panství spravovali skoro 70 let. Za jejich vlády Frýdlantsko prodělalo velký hospodářský rozkvět. Po smrti Bedřicha z Redernu spravovali Frýdlant bratři Kryštof a Melichar. Po smrti Kryštofa (25. 4. 1591) připadlo panství Melicharovi. Ten přispěl k hospodářskému rozvoji Frýdlantska zejména založením Nového města pod Smrkem, vybudováním tří hamrů, dvou mlýnů a vrchnostenského dvora. Ani hrad nezůstal ušetřen před stavebními úpravami. V roce 1582 byla zahájena zásadní přestavba stávajícího objektu. Tu řídil italský stavitel Marko Spazzio de Lancio. Tyto přestavby vytvořily z původního pevného hradu výstavné šlechtické sídlo. Jeho vojenský význam a obranná schopnost výrazně poklesla.

Po smrti Melichara (20. 9. 1600) se ujímá panství jeho manželka Kateřina, protože syn Kryštof nebyl ještě plnoletý. Plnoletosti dosáhl v roce 1611 a v témže roce přejímá správu panství na sebe. Na svých panstvích potvrdil městské a cechovní výsady. V době bitvy na Bílé Hoře se postavil na stranu českých stavů a po prohrané bitvě u sebe ukrýval hlavního stavovského představitele Jáchyma Ondřeje Šlika. Ten byl také na Frýdlantě zajat, převezen do Drážďan a 21. června 1621 popraven na Staroměstském náměstí v Praze. Kryštof z Redernu mezitím ujel ze země na své zbylé statky v Lužici. 14. července 1622 byl v nepřítomnosti odsouzen k

smrti a k propadnutí Frýdlantského a Libereckého panství králi. Umírá v exilu v r. 1642.

Když se po Bílé Hoře Frýdlantské panství uvolnilo, začal se o něj hned v roce 1621 zajímat Albrecht z Valdštejna. Po několika intervencích u knížete Lichtenštejna a císaře Ferdinanda II. se Valdštejnovi podařilo připojit Frýdlantsko a Liberecko ke svému panství. Stalo se tak 5. června 1622. Tím se Valdštejnovi po-

dařilo vytvořit velký územní celek, kterému byl v roce 1624 udělen název Vévodství Frýdlantské. Jeho centrem se však stal Jičín. Sám Valdštejn na Frýdlantě pobýval jen krátkodobě v letech 1627; 1628 a 1630. Jedinými stavebními úpravami za jeho éry bylo okování hlavní brány, prohloubení studny a oprava opevnění.

Po smrti Albrechta z Valdštejna v Chebu v únoru 1634 získal Frýdlantsko Matyáš Gallas. Jeho rod držel Frýdlant až do roku 1945. Sám Matyáš zasvětil celý svůj život bojům třicetileté války. Za své válečné úspěchy a oddanost císaři byl povýšen v roce 1632 do hraběcího stavu a jmenován vrchním velitelem císařské armády v bojích proti Švédům. Když

se v roce 1645 Švédové dostali na Moravu a oblehli Brno, pokusil se proniknout s vojskem do Bavorska a Falce. Tento pokus se však nezdařil a nemocný Matyáš odchází v r. 1647 do Vídně. Zde na následky nemoci v dubnu téhož roku umírá. Frýdlantský zámek byl v té době často vystaven nájezdům Sasů (1631) a Švédů. Švédové zámek obsadili v roce 1635 - 36, potom znova v roce 1639 - 40. Potom

hrad obsadila císařská posádka, která ho držela do roku 1642, kdy hrad na jeden rok opět obsadili Švédové, tentokrát pod vedením generála Torstensonova. Poslední obsazení Švédy hrad prodělal v r. 1645, kdy byl 16. prosince dokonce několik hodin ostřelován dělostřelectvem. Švédové hrad drželi až do roku 1649. I za těchto pohnutých dob prodělal Frýdlant různé stavební úpravy zejména obranného charakteru. Byl upraven hradní příkop, zesíleno opevnění a před hlavní branou zbudován mohutný Barbakán. Na jeho zdi je dodnes umístěn nápis „Pax bello potior, sequar trahentia fata“ (Mír je mocnější než válka, půjdu, kam mě osud povede.), který nechal zhotovit velitel místní švédské posádky Magnus Nortmann.

Po Třicetileté válce spravovali Frýdlantské panství poručníci Matyášových synů a v roce 1674 ho získává František Ferdinand Gallas. Jeho panování bylo spojeno se zvyšováním poddanských povinností. To dalo příčinu vzniku nevolnického povstání v letech 1679 - 1687, vedené dolnořasnickým kovářem Ondřejem Stelzigem. František Ferdinand Gallas držel Frýdlantsko až do své smrti v roce 1697. Panství potom přechází na jeho syna Jana Václava Gallase. Ten působil jako císařův diplomat v Londýně, v Haagu a v Římě. V roce 1719 se stává místokrálem království neapolského, ale nedlouho potom náhle umírá. I přes velkou zaneprázdněnost se mu podařilo rozšířit panství o Grabštejn. Během vlády posledních dvou Gallasů se na Frýdlantě prováděla spíše jen údržba a nutné opravy, zejména po požárech v letech 1676 a 1684. Při té příležitosti se provedla i úprava interiéru zámku.

Po smrti Jana Václava se Frýdlantu ujímá jeho syn Filip Josef Gallas. Ten k Frýdlantu připojil sousední Lemberk a drží panství až do roku 1757, kdy umírá. Po jeho smrti panství spravuje jeho manželka Anna Marie rozená hraběnka z Collona-Felsu. Po její smrti v roce 1759 přechází panství na jejího synovce, hraběte Kristiána Filipa Clama, který v souladu se závětí posledního Gallase připojuje ke svému jménu ještě jméno Gallas. Nastává tak období panování Clam-Gallasů. Ti dali provést na zámku další stavební úpravy. Bylo postaveno kastelánské křídlo a zámek dostal novou fasádu. Po přestavbě se panstvo přestěhovalo do nových zámeckých prostor a v prostorách hradu byly umístěny zámecké sbírky, založené Kristiánem Filipem a Kristiánem Kryštofem Clam-Gallasovými. Tyto sbírky byly od roku 1801 zpřístupněny veřejnosti. Poslední stavební úpravy na zámku proběhly v letech 1867 - 1869, kdy byl Frýdlant majetkem Eduarda Clam-Gallase. Tato podoba už zůstala zámku dodnes.

Jak již bylo uvedeno, Clam-Gallasové drželi zámek do roku 1945, kdy přešel do rukou Československého státu. Po roce 1945 byly zámecké sbírky doplněny a byly veřejnosti zpřístupněny i prostory zámku. V současné době patří Frýdlantský zámek k nejvíce zpřístupněným zámkům v Čechách. Pokud jste zámek dosud nena-

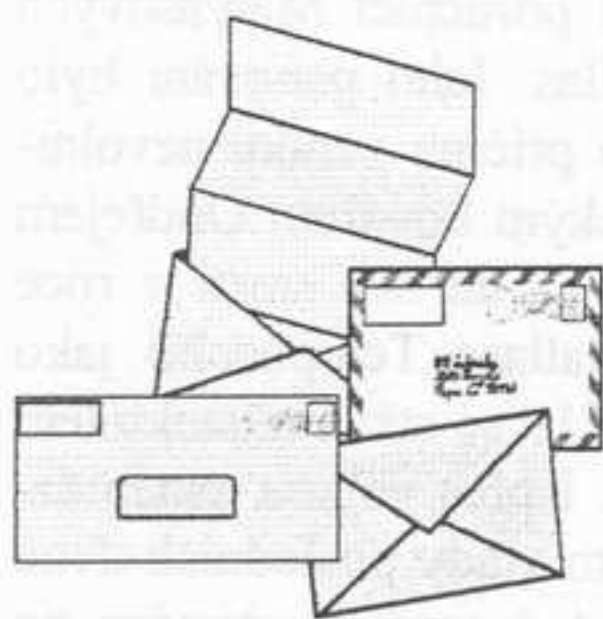
vstívil, mohu vám jeho prohlídku vřele doporučit. Prohlídka trvá asi dvě hodiny a rozhodně stojí zato jí absolvovat. Tímto pozváním také končím naše další povídání o panských sídlech našeho kraje.

Použitá literatura :

Augustin Sedláček » Hrady, zámky a tvrze Království českého «, díl 10. Boleslavsko,
» Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku «, díl 3. Severní Čechy,

Volně zpracoval:

Ivan Fojtík

Z došlé korespondence

* V Patronu č. 2/97:24 byla zmínka o pamětní tabulce Miloslava Klicpery v Novém městě pod Smrkem:

* Tabulka v současné době chybí. M. Klicpera byl příslušníkem finanční stráže. Ti se spolu se zaměstnanci pošty a posléze i učiteli na výzvu čs. vlády v květnu 1945 vrátili do pohraničí. M. Klicpera byl členem

ozbrojené jednotky revoluční gardy, která do Nového Města pod Smrkem přišla 28. září z oblasti Hořic v Podkrkonoší. Poté byl vytvořen oddíl SNB, jehož příslušníkem byl i M. Klicpera. Po roce služby byl na vlastní žádost odvelen na slovensko, kde padl v boji proti banderovcům.

* Poslední červencový víkend loňského roku jsem se dal ve vlaku do řeči s lidmi z Frýdlantu. Mimo jiné přišla řeč na téma hory i pomníčky; po příjezdu do Frýdlantu

se k ním přidal i správce frýdlantského hřbitova. S ním se znám z doby, kdy jsem pořizoval fotky památek, souvisejících s I. světovou válkou. Při té příležitosti mi dal nahlédnout svůj rukopis o Frýdlantsku a ve svém království mě navíc upozornil na pozoruhodné památky:

1. **Dva pomníky služebných z dob vlády Clam - Gallasů**

2. **Pomník prvního frýdlantského burgermeistra Aignera (1844 - 1912)**

Z výše uvedeného rukopisu jsem se svolením autora zpracoval životopis Josefa Krosche, jehož pamětní deska se nachází ve Frýdlantě v Kodešově ulici.

* Dále několik postřehů z akce, jejímž stěžejním bodem bylo instalování tabulky Theodora Körnera. Letopočet objevený panem Zítkem v Bílém Potoce vlevo od

**VŠEM, KTEŘÍ POLOŽILI SVÉ ŽIVOTY ZA OKUPACE NACISTŮ
VE II. SV. VÁLCE**

**NEZAPOMENEME
MALIN**

13. 7. 1943

VĚČNÁ PAMĚŤ NAŠIM MUČEDNÍKŮM

silnice nic neříká ani majiteli přilehlého domu čp. 137. Na téže akci jsme se bavili o památné desce v interiéru větrovského kostela. Do třetice z této akce Při prohlídce novoměstského hřbitova a postupu oprav kdysi nádher-

ného Klingerova mauzolea jsme objevili **hrob Miloslava Hrona.**

* V průběhu roku se také v Heřmanicích objevila nová pamětní deska **Otakara Kodeše**; ta se na místě té původní objevila přispěním heřmanických občanů. Já to zjistil při návratu z fotografování pamětního kamene bez desky před dnes silně zdevastovaným heřmanickým hřbitovem, který leží u polní cesty do Kunratic, která vede podél státní hranice. Dodnes se mi nepodařilo objasnit původ tohoto kamene. Ví snad někdo více ?

* **Patrik Pauch na Hrnčířském náměstí ve Frýdlantu:** O této památce jsme již hovořili na kristiánovské pouti. V té době však byla pamětní deska násilím zničena a zbyly po ní jen šrouby zapuštěné do zdi. V tomto předdušičkovém období se však

na svém místě znovu objevila. Mé informace o této památce oproti těm z Kristiánova nejsou o nic bohatší, snad jen o textovou část desky a o rasový podtext celé tragédie. Vrchní část desky doplňuje portrét oběti a z protější části Hrnčířského

náměstí již mnoho let pozoruje cvrkot ve městě Albrecht z Valdštejna na portrétu zdobícím bývalou Valdštejnskou lékárnu. Hrnčířské náměstí nemůže minout ten, kdo si stoupne zády ke vchodu do frýdlantské radnice, projde celé náměstí T. G.

**1
1 W 85
↓**

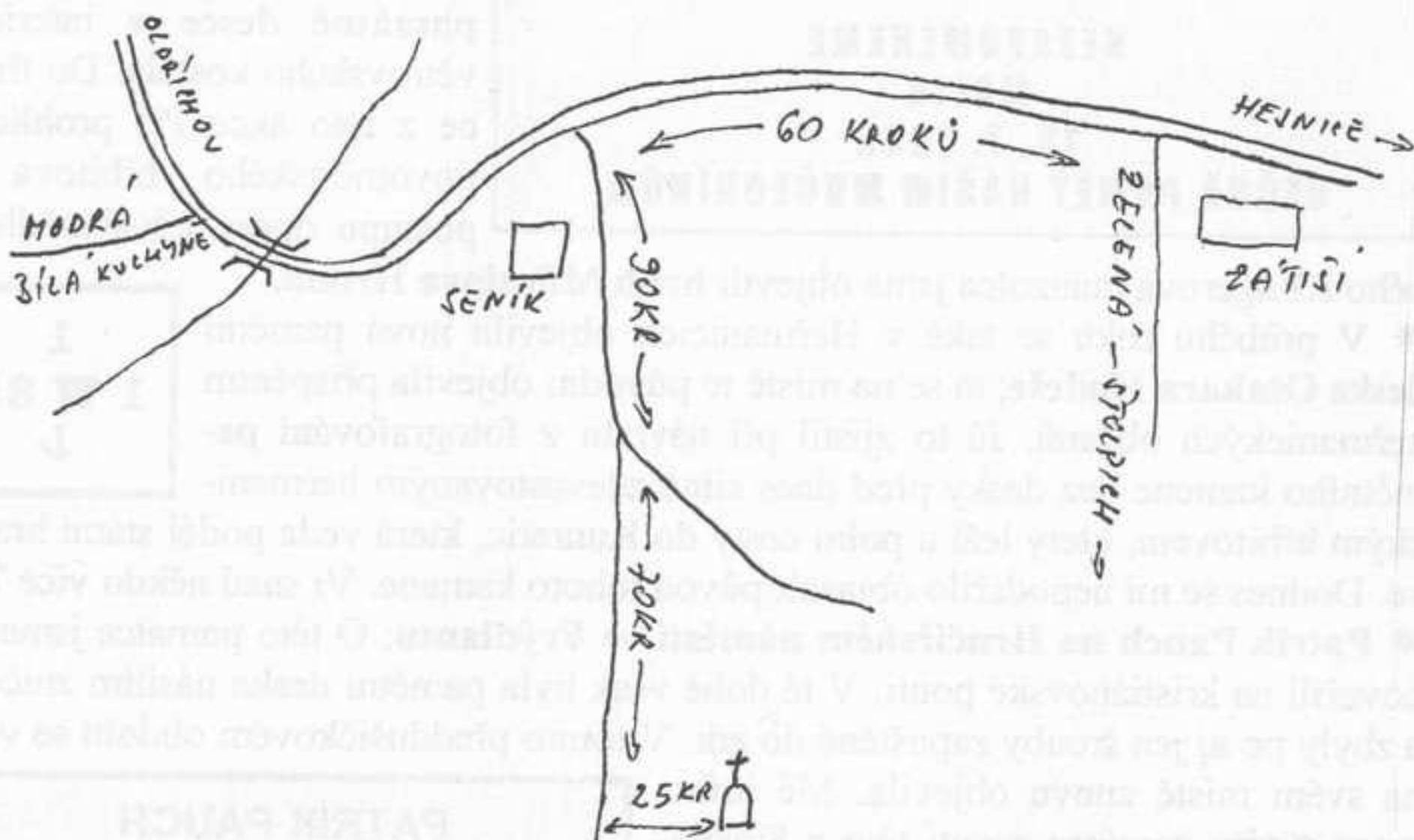
PATRIK PAUCH

*** 21. 4. 1980 † 25. 1. 1998**

**ZDE BYL BRUTÁLNĚ
ZAVRAŽDĚN**

Masaryka do ulice Čs. armády a zde první odbočka vlevo v popisovaném směru odbočuje na Hrnčířské náměstí.

* **Petr Matlach v lese nad Ferdinandovem:** ... Vše začalo tím, že v časopisu Jizerské a Lužické hory 7 - 8 / 98 na straně 27 je ing. Jiřím Huškem, vedoucím Správy CHKO JH, popisována cyklotrasa Oldřichov - Ferdinandov po Viničné cestě. Textová část. Textová část je doplněna náčrtem s vesměs známými partiemi, pamětihodnostmi a pomníčky, až na jeden. V náčrtku je uveden jako Matloch †. Obratem jsem ing. Huška kontaktoval prostřednictvím bratra, zaměstnance Správy CHKO JH, o poskytnutí bližších informací. Ten se velice divil, že o tom pomníčkáři nic nevědí. Dle jeho slov má jít o sebevraha, ale bližší podrobnosti by prý mohl uvést hajný ze sousedství nedaleké Lesní restaurace. Zanedlouho poté jsem toto místo navštívil a pořídil podrobnější nákres.

Kříž pro mě nezvyklého tvaru je vyroben z několika kusů ocelové kulatiny a zasazen do kamene, na kterém je umístěna deska s prostým textem:

* **Lípy svobody** na území Liberce: V souvislosti s oslavami 28. října jsme měli možnost dočíst se o lípách svobody na území Liberce, ať už ve zpravodaji liberecké radnice nebo v Libereckém dnu ze dne 19. 10. na straně 12. Tyto byla vysazovány na podzim roku 1968 v náladě jakéhosi tichého odporu a zanícení a v

**PETR
MATLACH
* 9. 7. 1969 † 23. 1.
1995**

uvedeném tisku na tuto dobu zavzpomínal Stanislav Soukup, v té době zahradní architekt Technických služeb města Liberce. Citát z článku ing. Soukupa:

» ... Proto chci upozornit na dvě místa, kde stromy republiky byly vysázeny a která jsou nejvíce frekventované chodci. V parku Na Rybníčku byly vysazeny tři lípy; ošetření se jim dostalo až po roce 1989 a přesto jsou z nich stromy, které důstojně plní své poslání. Dalším místem, kde roste lípa - strom svobody je travnatá plocha mezi budovou PKO a ulicí Alšovou ... « Tolik citát a já k tomu dodávám, že právě mezi budovou PKO a ulicí Alšovou v Lidových sadech byla pod lípou dne 28. 10. 1998 v 16.³⁰ slavnostně odhalena pamětní deska na čelní straně se skautskou lilí a letopočty: 1918, 1968 a 1998.

Hynek Farský

Ze života spolku

Vážení čtenáři, během letošního podzimu proběhly dvě schůzky spolkového výboru a rádi bychom Vás seznámili s obsahem jednání:

1. Na první schůzce byl ustaven spolkový výbor a rozděleny jednotlivé funkce a povinnosti. Kdo se jednotlivých funkcí ujal a jaké má povinnosti, si přečtete v

následující tabulce. Pan Fojtík nechal zaregistrovat spolkový časopis na Referátu kultury Okresního úřadu v Jablonci nad Nisou.

2. Spolkový výbor schválil konečnou podobu spolkového znaku (logo viz ☞). Znak má podobu pamětní tabulky se stříškou. Jako motiv byla použita perokresba dnes již zaniklé kapličky v Dolním Maxově otištěné v knize » Heimatkunde für den Bezirk Gablonz «
3. Spolkový výbor schválil uveřejnění informačního letáku se znakem spolku, jeho programovými cíli a kontaktními adresami. Leták bude proveden jako skládačka z formátu A4 a bude používán na prezentaci našeho spolku a veřejnosti. Pro nové zájemce o členství v našem spolku je připravena podobná skládačka z formátu A3, obsahující stejný informační text, a ze které bude možno vystříhnout přihlášku a vyplnit ji.
4. Byla projednána nabídka Spolku přátel přírody, abychom mohli uveřejňovat naše výlety a společné akce v jejich vývěsní skříňce v Jablonci v Lidické ulici. Slibujeme si od toho určitou koordinaci akcí několika místních spolků s vlastivědným a turistickým zaměřením, aby se o některé sobotě nekonalo několik akcí najednou a jinou sobotu zase žádná.

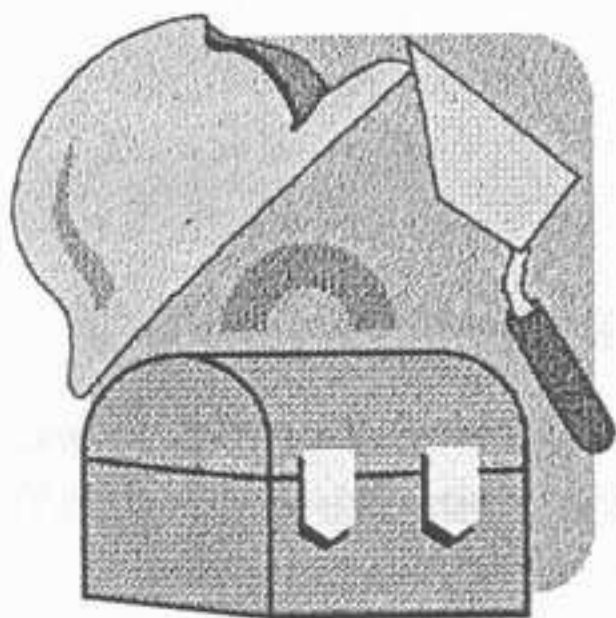
<p style="text-align: center;">předseda spolku Patron Ing. Ivan FOJTIK (dle Stanov spolku koordinuje, organizuje a řídí činnost celého výboru)</p>						
↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓	↓ člen výboru ↓
hospodář	jednatel (zást. předsedy)	technik	tiskový referent (šéfredaktor)	bez funkce (redakční rada)	bez funkce (redakční rada)	bez funkce (redakční rada)
RNDr. Libor BEDNAŘÍK	Herbert ENDLER	Michael ULBRICH	Jiří ŠOUREK	Oldřich LAKOMÝ	Marek ŘEHÁČEK	
náplň/činnost ↓ zajišťuje a zodpovídá za hospodaření a finanční záležitosti spolku	náplň/činnost ↓ zajišťuje jednání s orgány státní správy a samosprávy, navazuje kontakty a sjednává podmínky spolupráce	náplň/činnost ↓ koordinuje činnost v terénu ve vztahu k opravám pomníčků a památek	náplň/činnost ↓ připravuje a zajišťuje vydávání spolkového časopisu	náplň/činnost ↓ spolupracuje při přípravě a zajišťování vydávání spolkového časopisu	náplň/činnost ↓ spolupracuje při přípravě a zajišťování vydávání spolkového časopisu	náplň/činnost ↓ spolupracuje při přípravě a zajišťování vydávání spolkového časopisu
↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓	↓ konkrétní návrhy činnosti ↓
zřízení, disponování a hospodaření s úctem spolku, vybavení finančních olázek všech členů (úctenky za materiál apod.), sponzorské příspěvky a dary, účtování distribuce spolku časopisu	připravuje a organizačně zajišťuje jednání s orgány, organizacemi, spolky, sdruženími podobného zaměření za účelem navázání kontaktů, spolupráce, získání nových členů, sponzorských příspěvků atd.	na základě obdržení zpráv z terénu o technickém stavu pomníčků a památek připravuje a koordinuje přehled jejich oprav	na základě příspěvků a všech dalších dostupných zdrojů připravuje a po konzultaci v redakční radě (výboru spolku) publikuje činnost spolku v tisku, rozhlasu, TV a dalších médiích	ve spolupráci s šéfredaktorem na základě příspěvků a všech dalších dostupných zdrojů připravuje a po konzultaci v redakční radě (výboru spolku) publikuje činnost spolku v tisku, rozhlasu, TV a dalších médiích	ve spolupráci s šéfredaktorem na základě příspěvků a všech dalších dostupných zdrojů připravuje a po konzultaci v redakční radě (výboru spolku) publikuje činnost spolku v tisku, rozhlasu, TV a dalších médiích	ve spolupráci s šéfredaktorem na základě příspěvků a všech dalších dostupných zdrojů připravuje a po konzultaci v redakční radě (výboru spolku) publikuje činnost spolku v tisku, rozhlasu, TV a dalších médiích

Navrhl a zpracoval: *Herbert Endler*

5. Zaregistrovaný spolek musí mít úřední razítko, které obsahuje název spolku, adresu, IČO, atd. Navrhli jsme jednoduché razítko „na lejstra“ a ozdobné, výpravné razítko na velké obálky. Toto bude obsahovat zjednodušený znak spolku.
6. Spolkový výbor schválil, že za účetnictví spolku zodpovídá hospodář spolku a že bude vedeno v souladu s platnými zákony. Náklady na poslední letošní Patrony vyúčtuje ještě pan Šourek; příspěvky na příští ročník bude vybírat již pan doktor Bednařík, jehož adresa je uvedena na straně 2. Nový hospodář bude jednou za tři měsíce předkládat stav hospodaření na schůzce spolkového výboru, dvakrát ročně členům spolku na jarní a předvánoční schůzi.
7. Spolkový výbor schválil způsob vedení evidence členů a adresáře spolku tak, že základní verze bude vedena u hospodáře spolku a ostatní členové výboru obdrží aktualizované výtisky se změnami, které si doplní do své databáze.
8. Spolkový výbor schválil rámcovou formu vedení schůzí spolku, přičemž bude snaha oživit jejich průběh např. promítáním diapositivů, filmů, besedami, přednáškami. Kromě toho se uvažuje o vedení „volných pořadů pro zimní večery“ určené i pro širokou veřejnost.

Ze zápisů ze dvou schůzí spolkového výboru vybral: Jiří Šourek

Z letošních prací

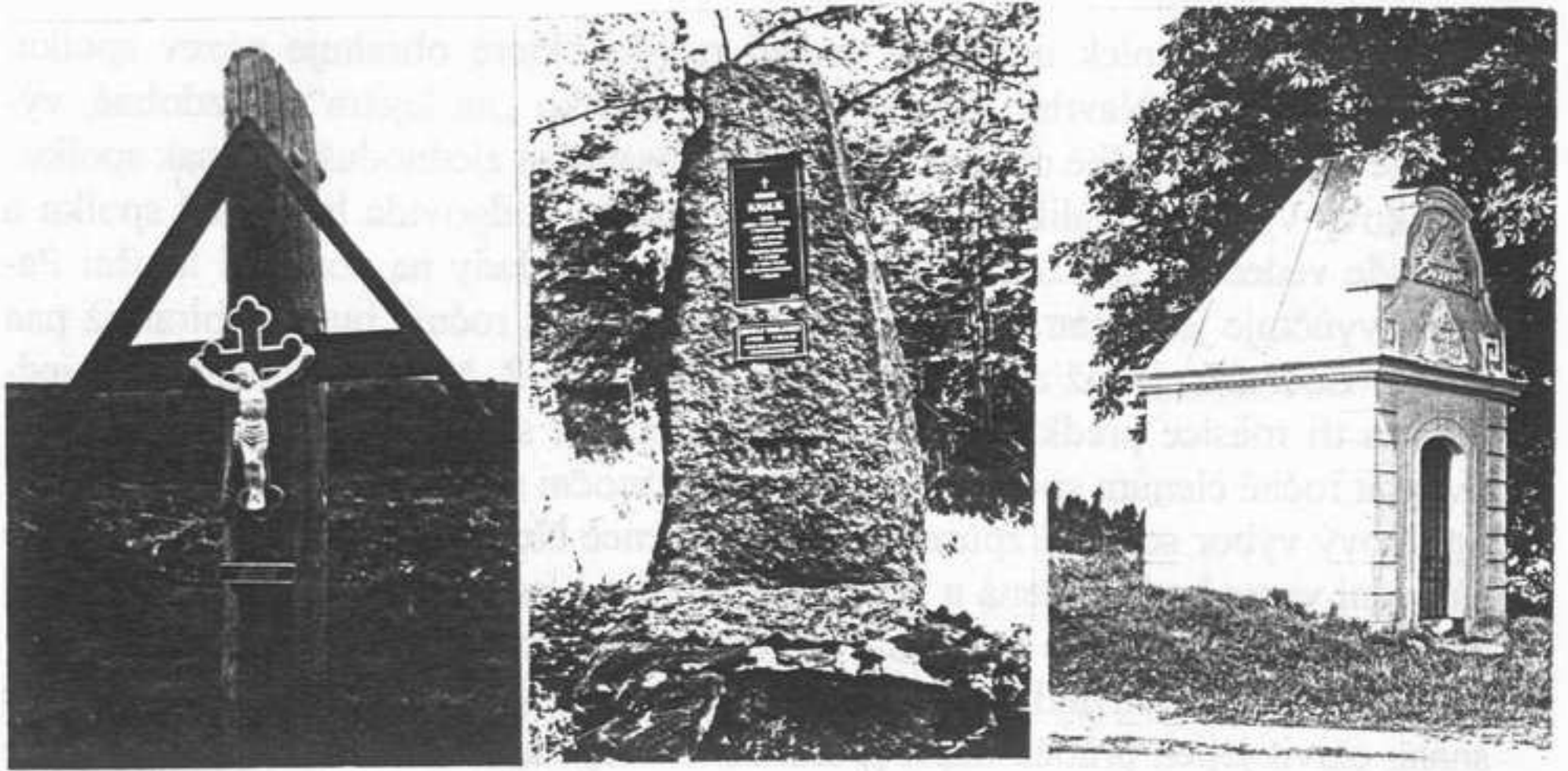

- * Paní Vojtěchová nás informuje o tom, že obrázek Veroniky Lahrové je již opraven a zavěšen na svém místě.
- * Pan Švajda vyměnil plechovou pamětní desku na Körnerově pomníku na Smrku za desku litinovou.
- * Dokončena je také oprava

va kříže „U Ztraceného Pánaboha“ nyní umístěného poblíž břehu Černého potoka, vytékajícího z rašeliniště Čihadel. Kříž není na původním místě u bývalé Exkursní cesty, neboť okolní les je již vykácen.

* Na Kahligově pomníku na jižním úbočí Javorníku přibyla nová tabulka na paměť Waldertovy smrti; Adolf Waldert viz Kamenný stůl na východním úbočí při okraji lesa. Také je pěkně opravena kaplička v sedle pod Javorníkem.

- * Konečně po deseti letech je opraven Schmidt-Gustelův kříž u Čínské cesty pod Smědavskou horou. Autor opravy není známý.
- * V letošním roce bylo opraveno dalších několik zastavení Staré poutní cesty z Oldřichova do Hejnic. Krásné barevné obrazy obsahují motivy biblických příběhů, útěk z Egypta, plavbu po Genezaretském jezeře a jiné.
- * Také byla opravena kaplička v Oldřichově.

Přečtěte si na závěr ještě pár zimních příběhů...

P E C H O V A S M R T

Dne 27. ledna roku 1933 rozvířila oblast kolem Nového Města pod Smrkem zpráva o loveckém neštěstí, které se přihodilo triapadesátiletému hajnému Adolfu Pechovi z Nového Města pod Smrkem čp. 74.

Pomníček Adolfa Pecha visel na smrku, přímo v průseku souběžném se Smuteční stezkou nedaleko Streitova obrázku. Právě tady se 27. 1. 1933 mezi hajného Pecha a dalšího účastníka honu dostal při nahánění jelen, po kterém lovec vystřelil a zasáhl hajného kulkou do břicha. Těžce raněný Pech klesl k zemi. Těžce zraněný hajný je dopraven do Nového Města pod Smrkem, kde mu Dr. Dorschner poskytuje první pomoc. Následně je převezen autodopravcem panem Kubikem do frýdlantské nemocnice a operován, ale...

...ale život se mu již zachránit nepodařilo. Večer, téhož dne, kolem půl šesté umírá hajný Pech na následky těžkého zranění břicha. Později je pohřben na hřbitůvku ve Ferdinandově. Zanechal po sobě vdanou dceru a nezletilého syna.

Kde je dnes konec travnatému průseku jak jej pamatuji z roku 1978 !? Kde jsou smrky včetně toho, na kterém visíval Pechův pomníček!? Nemohl jsem nalézt místo smrti hajného Pecha v roce 1997 ! Na místě je velká paseka zarostlá buřinou a novými smrčky. Pomníček hajného Pecha je umístěn na jednom z posledních vzrostlých stromů - na buku, a navíc otočen směrem ke Smrku - to jsem mohl hledat...

...stojíte-li dnes u pomníčku hajného Pecha, vidíte (máte-li ostrější zrak nebo dalekohled) Streitův obrázek a dál přes Měděnec do kraje. Není třeba dnes nahánět jeleny v hlubokém lese - při troše štěstí je spatříte a spočítáte z pohodlí posedu umístěného na pasece.

Jiřetín pod Bukovou, duben 1998

Prameny:

„Kniha o Jizerských horách“ M. Nevrlý

„Friedl. Zeitung“ 1933

vlastní archív autora

Herbert Endler

U ZMRZLÉHO MUŽE

Na cestě z Dolní Řasnice do Bulovky stojí (dnes již u silnice) pěkně opravený žulový balvan s pamětní deskou a textem: ☞

U ZMRZLÉHO
MUŽE

G. BLUMRICH

BEIM

ERFRORE=

NEN MANN

† 23. XII. 1864

Pro eventuální „šťouraly“ hned dodávám:

• Na pomníčku je ve slově „muže“ napsáno „může“ tak, že nápis vlastně zní „U zmrzlého může“. Vím o tom a je to vlastně vzpomínka na Emila Nováka z Nového Města pod Smrkem a jeho přítele Alfreda Wildnera z Frýdlantu, kteří měli vynikající němčinu, ale holt s tou češtinou to už tak nešlo...

Vás asi více zajímá co se tam stalo, vidíte!? Bohužel jsem nestačil zjistit celé jméno nešťastníka - nu snad to ještě někdy napravím.

V noci z 23. na 24. prosince roku 1864 ztratil v těchto tehdy nehostinných místech cestu se svým povozem G. Blumrich z Kunratic. Dostal se do zdejších mo-

čálu, povoz zapadl tak pevně, že nezbylo než přeříznout postraňky. Jeden kůň se utopil a druhý došel zpět do Dolní Řasnice.

Blumrich sám, promočen a vyčerpán se vlekl směrem k Bulovce, kde v lese svého bratra zůstal zcela vyčerpán ležet. Skonal na tomto místě někdy k ránu. Na památku této události tu byl postaven tento pomníček. Z důvodu stavby silnice byl později přemístěn na dnešní místo.

P.S. Tip pro autoturisty: Při troše odvahy se dá zajet až ke kameni.

Herbert Endler

Úkol pro čtenáře Patronů na příští rok:

K životu lidí zejména na venkově neoddělitelně patří kromě lidových zvyků také oslavy církevních svátků, zejména poutí a posvícení.

Zatímco svátky masopust, Popelec, velikonoce, svatodušní svátky a adventní neděle se dají vždycky spočítat, pouť a slavnost posvěcení chrámu nemají žádná pevná pravidla. Pouti se dají ve většině případů odhadnout podle svátku patrona kostela, ale nedá se na to spoléhat, jak ukazují následující příklady:

1. V Semilech je pouť na sv. Petra (29. VI.), v Bozkově na svátek Navštívení panny Marie (2. VII.) a v Jablonci nad Jizerou na sv. Prokopa (4. VII.), což by občas vyšlo ve všech třech blízkých obcích na stejnou neděli, proto se pouť v Semilech slaví pravidelně poslední neděli v červnu a v Bozkově první neděli v červenci, bez ohledu na to, na který den v týdnu svátek připadá.
2. Ve Vysokém nad Jizerou by pouť měla být na sv. Kateřinu (25. XI.), ale to je již pozdě, proto se slaví o volné neděli mezi ponikelskou a jilemnickou poutí, první týden v srpnu.
3. V Pasekách nad Jizerou je pouť na sv. Václava (28. IX.) a v Rokytnici na sv. Michala (29. IX.), takže by obě pouti ve většině roků vycházely na stejnou neděli v obou obcích, ležících vedle sebe, proto se v Pasekách slaví v neděli před Václavem a v Rokytnici v neděli po Michalovi.

V minulých staletích lidé neměli mnoho příležitostí pro scházení se s příbuznými, v každé rodině bylo mnoho sourozenců a po svatbě se stěhovali po širokém okolí. Proto se scházeli hlavně o poutích a posvíceních. Z toho důvodu se musely termíny těchto slavností stanovovat tak, aby se v blízkých obcích konaly vždy jinou neděli.

V jarním vydání spolkového informačního zpravodaje bych chtěl uveřejnit přehled všech poutí a slavností posvěcení chrámu (posvícení) v celém našem oko-

lí. Ze svých znalostí mohu nabídnout termíny poutí a posvícení jenom v jižním podhůří Jizerských hor a v západních Krkonoších a je na ostatních čtenářích, aby k tomu doplnily Jablonecko, Liberecko a Frýdlantsko.

Jiří Šourek

Aktualita - Nové knihy

Krajem skla a bižuterie

Vyprávění autorky Jany Scheybalové, bohatě doprovázené kresbami J. V. Scheybala, je tentokrát věnováno především historii výroby skla a bižuterie v oblasti Jablonecka a Železnobrodská. Na pozadí historických událostí, časově i místě chronologicky uspořádaných, nás autorka s nesmírnou pečlivostí seznamuje s vývo-

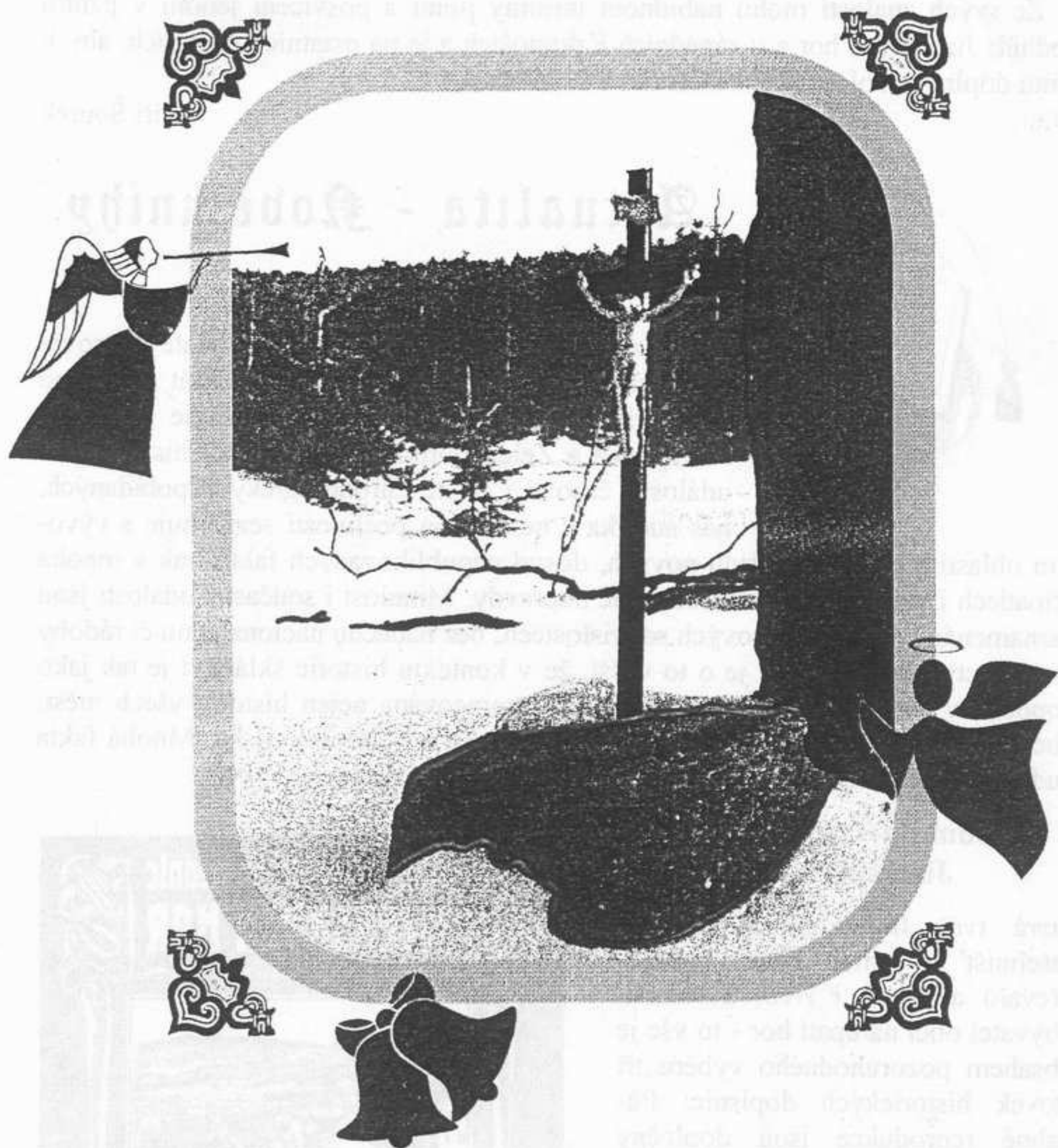
jem oblasti a přináší jak řadu nových, dosud nepublikovaných faktů, tak v mnoha případech i vyvrací zažité či tradované nepravdy. Minulost i současné události jsou zaznamenány ve všech časových souvislostech, bez nádechu nacionalismu či rádoby vlastenectví. Přínos knihy je o to vyšší, že v kontextu historie sklářství je tak jako doposud v žádné obdobné české publikaci zpracována nejen historie všech měst, obcí, ale i osad či zaniklých enkláv na Jablonecku a Železnobrodsku. Mnohá fakta budou jistě překvapivá i pro ty, kteří se považují za znalce svého okolí.

Album starých pohlednic Jizerských hor

Stará tvář Jizerskohorských lesů, rašelinišť a samot, práce lesníků, dřevařů a sklářů i život a starosti obyvatel obcí na úpatí hor - to vše je obsahem pozoruhodného výběru tří stovek historických dopisnic. Půvabné reprodukce jsou doplněny krátkými texty přeloženými také do němčiny.

J.Š.

Všem příznivcům Jizerskohorských pomníčků,
členům našeho sdružení i všem lidem pod horami
přejeme radostné prožití Vánočních svátků
a šťastný vstup do nového roku

» 1 9 9 9 «